

Motivacija nastavnika stranih jezika za kontinuirano stručno usavršavanje

Alema Fazlić

SAŽETAK: Motivacija i stručno usavršavanje su značajne oblasti metodike nastave stranog jezika. Uspješno podučavanje stranog jezika podrazumijeva visok nivo motivacije nastavnika, te njihovu spremnost na kontinuirani profesionalni razvoj i primjenu savremenih nastavnih metoda i strategija. Stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju kao sastavni dio profesionalnih kompetencija postalo je neizostavan segment cjeloživotnog učenja i unapređenja kvaliteta rada svih prosvjetnih radnika, stručnih saradnika i direktora obrazovnih ustanova. Svaki prosvjetni radnik koji želi da unapređuje svoj rad, učini ga kvalitetnijim, kreativnijim i zanimljivim za učenike koji odrastaju u eri napredne tehnologije, mora voditi računa osvom stručnom usavršavanju koje podrazumijeva kako školske, tako i vanškolske aktivnosti. Cilj istraživanja bio je stjecanje uvida u stavove nastavnika stranih jezika o važnosti stručnog usavršavanja, razinu njihove motiviranosti da se kontinuirano stručno usavršavaju, prate nove naučne ideje i dostignuća u okviru struke, kao i mogućnosti koje za to imaju. Istraživanje je realizovano u osnovnim i srednjim školama na području Hercegovačko-neretvanskog kantona na uzorku od 94 nastavnika stranih jezika (N=94), a korištene su sljedeće metode: metoda teorijske analize i sinteze, deskriptivna i survey metoda. Nakon sprovedenog istraživanja i dobivenih podataka urađena je analiza i interpretacija rezultata.

Ključne riječi: *motivacija, strani jezik, stručno usavršavanje*

Motivation of Foreign Language Teachers for Continuous Professional Development

ABSTRACT: Motivation and professional development are important areas of foreign language teaching methodology. Successful foreign language teaching implies a high level of teachers' motivation, and their readiness for continuous professional development and application of modern teaching methods and strategies. Professional development of employees in education as an integral part of professional competencies has become an indispensable segment of lifelong learning and improving the quality of work of all educators, professional associates and managers of educational institutions. Every educator who wants to improve their work, make it better, more creative and interesting for students growing up in the era of advanced technology must take into account all professional development that includes both school and extracurricular activities. The aim of the research was to gain insight into the attitudes of foreign language teachers about the importance of professional development, the level of their motivation to continuously improve their skills, follow new scientific ideas and achievements within the profession, as well as the opportunities they have for their professional development. The research was conducted in primary and secondary schools in the Herzegovina-Neretva Canton on a sample of 94 foreign language teachers (N = 94), and the following methods were used: method of theoretical analysis and synthesis, descriptive and survey method. After the conducted research and the obtained data, the analysis and interpretation of the results was performed.

Key words: *motivation, foreign language, professional development*

UVOD

Brze i dinamične promjene u nauci i informacijskim tehnologijama utječu na sve segmente društva i mijenjaju našu svakodnevnicu i stalno se moraju pratiti ukoliko želimo postići ili održati uspjeh u bilo kojoj oblasti bitnoj za funkcionisanje društva. U korak s tim promjenama mora ići i obrazovanje i nastavni proces koji nalaže svima koji su u njega uključeni da skoro svakog dana uče nešto novo da bi odgovorili na potrebe svojih korisnika odnosno učenika, zbog čega pojam usavršavanje danas nužno vezujemo uz pojam kontinuirano, a to dalje vodi ostvarenju ideje cjeloživotnog učenja, koja je postala naša stvarnost. Sve ovo, naravno, nije moguće bez neke pokretačke sile, odnosno motivacije nastavnika svih profila, pa i

nastavnika stranih jezika za rad s učenicima, posvećenost poslu i kvalitetnom stručnom usavršavanju s ciljem razvoja vještina i kompetencija koje mogu uspješno primjenjivati u svom radu. Stručno usavršavanje nastavnika može u velikoj mjeri pozitivno djelovati na njihovu radnu motivaciju. Svi koji su uključeni u nastavni proces, pogotovo prosvjetni radnici, radi stručnog usavršavanja i profesionalnog napredovanja, obuhvaćeni su obaveznim programima obuke, usavršavanja i provjere koji se organizuju od strane nadležnog ministarstva ili pedagoške institucije, a ono je efikasno kada je organizirano tako da se odnosi na obrazovne potrebe svih uključenih u nastavni proces.

Kontinuirani profesionalni razvoj provodi se kroz programe obuke, usavršavanja i vrednovanja. Što se

tiče naše zemlje, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u BiH je izradila *Model za unapređenje sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja odgajatelja, nastavnika i stručnih saradnika u Bosni i Hercegovini*. Taj model podrazumijeva pravce profesionalnog razvoja svih učesnika nastavnog procesa kako bi ostvarili svoje ciljeve i ambicije, a ujedno i podiže nivo svijesti prosvjetnih radnika o tome kako ostvariti sve zadatke koji se stavljaju pred njih i unaprijediti njihovu profesionalnost i kompetentnost (<https://aposo.gov.ba/sadržaj/uploads/Model-za-unapre%C4%91enje-sistema-kontinuiranog-profesionalnog.pdf>).

Jedna od bitnijih preporuka za unapređenje kontinuiranog profesionalnog razvoja prosvjetnih radnika je definisanje sistema profesionalnog napredovanja nastavnika, te sistema unapređenja nastavnika u zvanja, što je jedan od instrumenta za podizanje motivacije i poticanje nastavnika i stručnih saradnika na preuzimanje odgovornosti za individualni profesionalni razvoj.

TEORIJSKI PRISTUP PREDMETU ISTRAŽIVANJA

Nastavnici imaju ključnu ulogu u ostvarivanju učeničkih postignuća, te je stoga unapređenje njihovog stručnog usavršavanja veoma važno u cjelokupnim promjenama u obrazovnom sistemu. Kada govorimo o poboljšanju kvaliteta obrazovanja odgajatelja, učitelja, nastavnika, stručnih saradnika i direktora obrazovnih institucija, pri tome ne mislimo samo na njihovo inicijalno visokoškolsko obrazovanje, već je vrlo bitno i njihovo stručno usavršavanje, odnosno trajni profesionalni razvoj. Oba ta oblika obrazovanja imaju za cilj cjeloživotno usavršavanje i obnavljanje znanja i vještina odgojno-obrazovnih radnika, naravno u funkciji poticanja cjeloživotnog učenja kod učenika. U osnovi, stručno usavršavanje je unapređivanje nastavnikovih vještina i kompetencija potrebnih za ostvarivanje izvrsnih obrazovnih rezultata učenika (Hassel, 1999). Purgar i Bek (2014) navode da pojam stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika podrazumijeva pojedinačno i organizirano usavršavanje u matičnoj znanosti u području pedagogije, didaktike, obrazovne psihologije, metodike, informacijsko-komunikacijskih tehnologija, savjetodavnog rada, upravljanja, obrazovnih politika i drugih područja relevantnih za učinkovito i visokokvalitetno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti u školskim ustanovama. Stručno usavršavanje bi zapravo trebalo da predstavlja mijenjanje i nadograđivanje ličnosti nastavnika i njegovog rada, sve u skladu s vlastitim potrebama, potrebama nauke i profesije (Ibidem).

Sve ovo je usko povezano sa fenomenom motivacije koja je značajna za sve sfere života, a izuzetno je važna u svim fazama i ishodima nastavnog procesa. Opće ili specifične sposobnosti svakog pojedinca mogu biti visoko razvijene, ali ako on nije motiviran, onda su te sposobnosti dovedene u pitanje ili minimizirane, i naravno obrnuto, dobra motivacija može određeni nivo razvijenosti nekih sposobnosti podići na još viši stepen. Jedna od mnogih definicija motivacije jeste da je motivacija vrsta unutrašnjeg pogona koji navodi na delovanje radi uspeha i postignuća (Harmer, 2001:51), ili da je to energija koja nas aktivira i usmjerava našu trenutnu životnu akciju prema cilju koji se smatra

pozitivnim (Vizek Vidović i sar., 2003). Načelna podjela motivacije je na ekstrinzičnu i intrinzičnu, odnosno vanjsku i unutrašnju. Borić i Borić (2013) navode da ekstrinzična motivacija ponašanje potiče nekim vanjskim motivom, dok intrinzična pokreće osobu iznutra, a ponašanje koje je tako motivirano puno se lakše i uspješnije obavlja. Motivacija vezana za posao odnosi se na one varijable koje djeluju na produktivnost radnika. Mihaliček i Rijavec (2009) ističu da u intrinzične motivatore za posao najčešće spadaju izazovan posao, odgovornost, postignuće i uspjeh, priznanje, napredovanje i mogućnost rasta (samoaktualizacija), a ekstrinzični su međuljudski odnosi, plaća, uslovi rada, politika i administracija poduzeća u kojem se radi i sigurnost posla. U njihovom tadašnjem istraživanju o motivaciji učitelja engleskog jezika za rad, mogućnost napredovanja i usavršavanja su na ljestvici motivirajućih faktora nisko rangirani, dok su najviše rangirani dobri radni uslovi i visoka plata. Još mnogi istraživači su se bavili faktorima motivacije za posao kod prosvjetnih radnika. Tako Borić (2017) ističe da Kindred i sar. (1990, u: Resman, 2001) navode da su najvažniji faktori motivacije učitelja za rad zadovoljstvo u radu i spoznaja da je rad koji obavljaju cijenjen, a Thody (1992) tvrdi da je ozračje kolegijalnosti najsnažniji motivacijski faktor, dok Low i Marican (1993) navode da je najvažnije poštovanje, samoaktualizacija, sigurnost, autonomija, pripadnost, orijentacija na postignuće, profesionalni izazov i identitet zadatka. Borić (Ibidem) dalje navodi istraživanja Resmana (2001) koji kaže da je rad s učenicima najsnažniji motivirajući faktor, a važno im je i zadovoljstvo kada vide da učenici uče i napreduju, dobri radni uslovi, mogućnosti napredovanja i sl. Navodi i rezultate istraživanja Nikolića (2013) koje je pokazalo da su učiteljima najvažniji mogućnost primjene vlastitih znanja i sposobnosti, samostalnost i odgovornost u radu, osiguranje sigurne i stabilne budućnosti, a najmanje sudjelovanje u upravljanju i odlučivanju, ugled posla i visina ličnog dohotka.

Šumonja Nikolić (2020) navodi da je motivacija nastavnika stranog jezika za rad i stručno usavršavanje specifična vrsta radne motivacije koja podrazumijeva rad i komunikaciju s učenicima, saradnju sa kolektivom, sastavljanje plana stručnog usavršavanja i mnoge druge. Prema tome, kontinuirano učenje, unapređivanje svojih kompetencija i nove informacije dovode ne samo do porasta profesionalnih vještina i znanja već i do ličnog napretka i nivoa samoaktualizacije (Šumonja Nikolić, 2020 prema Dornyei, 2001). Dakle, razni vidovi stručnog usavršavanja veoma pozitivno djeluju na radnu motivaciju nastavnika. Beara (2009:30) ističe da se nastavnici kroz edukacije, seminare, saradnje i samoedukaciju osjećaju motivisano jer:

- stječu nova znanja i kompetencije
- razmjenjuju iskustva, dobijaju povratnu informaciju
- unapređuju kvalitet svog rada
- stječu nova poznanstva i poslovne kontakte
- imaju mogućnost da neposredno učestvuju u diskusijama
- doprinose ličnom rastu i razvoju
- čuju nove ideje i rješenja, ne samo za postojeće već i moguće poteškoće

Usvajanje, sticanje novih znanja, kao i jačanje i stjecanje vještina i stavova, zavisi od samog nastavnika,

od otvorenosti škole prema drugim institucijama usavršavanja, ali i od toga da li nastavnik aktivno učestvuje u procesu usavršavanja. Dakle, osim inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika, veoma je važno njihovo kontinuirano stručno usavršavanje, obnavljanje i dopunjavanje znanja i vještina jer na taj način se, osim postizanja vlastitog napretka, osigurava učenicima stjecanje kompetencija (Ivanek, 2016). Učenje nastavnika najčešće se ostvaruje u obliku kontinuiranog stručnog usavršavanja koje započinje prvim danom, a završava se zadnjim danom njihove profesionalne prakse (Craft, 2000: 47). Ivanek (2016) naglašava da jedan od glavnih uslova uspješne nastave u školi predstavlja kvalitetno obrazovanje nastavnog kadra, što je zapravo njihovo inicijalno obrazovanje, ali i kasnije, u toku rada, kontinuirano i sistematski organizovano stručno usavršavanje.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja ovog rada je motiviranost nastavnika stranih jezika za kontinuirano stručno usavršavanje i praćenje novih naučnih ideja i dostignuća u okviru struke, kao i mogućnosti koje za to imaju. Osnovni cilj istraživanja, kao što se može vidjeti iz definisanja njegovog predmeta, bio je stjecanje uvida u stavove nastavnika stranih jezika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja, te njihove motiviranosti da se kontinuirano stručno usavršavaju. U skladu s predmetom i ciljem istraživanja definisani su sljedeći zadaci:

1. Ispitati stavove ispitanika o mogućnostima koje imaju za kontinuirano stručno usavršavanje
2. Ispitati stavove ispitanika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja u nastavi stranih jezika
3. Ispitati stavove ispitanika o motiviranosti za kontinuirano stručno usavršavanje
4. Ispitati da li postoji statistički značajana razlika u stavovima ispitanika vezanim za motivaciju za stručna usavršavanja s obzirom na godine staža

U skladu s navedenim zadacima istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Nastavnici stranih jezika nemaju dovoljno mogućnosti da se kontinuirano stručno usavršavaju
2. Nastavnici stranih jezika su svjesni važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja

3. Nastavnici stranih jezika su motivirani za kontinuirano stručno usavršavanje
4. Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika vezanim za motiviranost za kontinuirano stručno usavršavanje s obzirom na godine staža

U radu su korištene sljedeće metode: metoda teorijske analize i sinteze (kroz razradu teorijske osnove istraživanja i pri upoznavanju i analizi sadržaja prethodnih istraživanja koja su predmetno i metodološki srodna ovom problemu), empirijsko-neeksperimentalna metoda (survey), te deskriptivna metoda. Njima smo ispitali i opisali pojave vezane za predmet istraživanja. S ciljem realizacije postavljenog cilja i zadataka istraživanja, a na osnovu odgovarajućih tehnika, kao osnovni instrument korišten je anketni upitnik za nastavnike obuhvaćene istraživanjem. Anketni upitnik se sastojao od skala procjene Likertovog tipa sa 16 tvrdnji pomoću kojih su ispitanici izražavali stepen slaganja ili neslaganja s predloženim tvrdnjama. Na osnovu korištenih instrumenata istraživanja analizirali smo, utvrdili i interpretirali mišljenja nastavnika stranih jezika o motivaciji za kontinuirano stručno usavršavanje. Istraživanje je provedeno u osnovnim i srednjim školama na području Hercegovačko-neretvanskog kantona u općini Mostar na uzorku od 94 nastavnika stranih jezika. Struktura uzorka ispitanika prikazana je u Tabeli 1.

Za statističku obradu i analizu podataka koristili smo SPSS program, a rezultati istraživanja trebalo bi da ukažu na značaj, kompleksnost i međusobnu povezanost motivacije za rad i kontinuiranog stručnog usavršavanja nastavnika stranih jezika.

INTERPRETACIJA I DISKUSIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu ćemo prikazati najznačajnije rezultate istraživanja i napraviti njihovu kratku analizu. Prvi zadatak istraživanja bio je ispitati stavove ispitanika vezane za njihove mogućnosti za kontinuirano stručno usavršavanje, a na osnovu njega postavili smo prvu hipotezu koja glasi: *Nastavnici stranih jezika nemaju dovoljno mogućnosti da se kontinuirano stručno usavršavaju.*

U Tabelama 2 i 2.1 prikazani su stavovi nastavnika stranih jezika vezani za mogućnosti koje imaju za kontinuirano stručno usavršavanje.

Tabela 1. Struktura uzorka

Nastavnici/profesori stranih jezika	Spol		Strani jezik				Godine staža			Vrsta škole		Ukupno
	M	Ž	Engleski	Njemački	Turski	Francuski	manje od 10	od 10 do 30	preko 30	Osnovna	Srednja	
	10	84	65	20	8	1	32	60	2	54	40	94

Tabela 2. Stavovi nastavnika stranih jezika vezani za mogućnosti za kontinuirano stručno usavršavanje

Rb.	Indikator	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	I slažem se i ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
		f	f	f	f	f
		%	%	%	%	%
1.	Na godišnjem nivou organizuje se dovoljno stručnih usavršavanja vezanih za strani jezik (seminari, radionice, predavanja i sl.)	6 6,4%	36 38,3%	28 29,8%	21 22,3%	3 3,2%
2.	Na godišnjem nivou imam mogućnost da učestvujem u velikom broju projekata vezanih za nastavu stranog jezika	14 14,9%	37 39,4%	27 28,7%	13 13,8%	3 3,2%

Tabela 2.1 Stavovi nastavnika stranih jezika vezani za mogućnosti za kontinuirano stručno usavršavanje

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f	f	f	f	f
		%	%	%	%	%
1.	Imam mogućnosti birati teme stručnih usavršavanja	5 5,3%	19 20,2%	19 20,2%	41 43,6%	10 10,6%
2.	Škola u kojoj radim organizuje razne vidove stručnih usavršavanja	0 0	26 27,7%	40 42,6%	24 25,5%	4 4,3%

Tabela 3. Stavovi nastavnika stranih jezika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja

Rb.	Indikator	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	I slažem se i ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
		f	f	f	f	f
		%	%	%	%	%
1.	Sva stručna usavršavanja su korisna	4 4,3%	5 5,3%	22 22,4%	43 45,7%	20 21,3%
2.	Nastavnici stranih jezika treba neprekidno da se usavršavaju	0 0	1 1,1%	0 0	20 21,3%	73 77,7%

Iz Tabele 2 je vidljivo da se većina nastavnika stranih jezika, njih 38,3%, uglavnom ne slaže sa tvrdnjom da se na godišnjem nivou organizuje dovoljno stručnih usavršavanja vezanih za strani jezik. Samo 3,2% nastavnika se u potpunosti slaže s tom tvrdnjom. Većina nastavnika, njih 39,4% se takođe uglavnom ne slaže s tvrdnjom da na godišnjem nivou imaju priliku učestvovati projektima vezanim za strani jezik, sa samo 3,2% nastavnika se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom.

U Tabeli 2.1 većina nastavnika, njih 43,6% se izjasnilo da rijetko ima mogućnost birati teme stručnih usavršavanja, a samo 5,3% nastavnika je za taj indikator odabralo opciju *uvijek*. Što se tiče tvrdnje da škole organizuju razne vidove stručnih usavršavanja, 42,6% nastavnika stranih jezika se izjasnilo da je to *ponekad*, a 27,7% nastavnika se izjasnilo da škole to *često* organizuju, a niko od nastavnika nije odabrao opciju *uvijek*.

Na osnovu analize stavova ispitanika u Tabelama 2 i 2.1, te na osnovu dobivenih vrijednosti možemo potvrditi prvu hipotezu koja je glasila: *Nastavnici stranih*

jezika nemaju dovoljno mogućnosti da se kontinuirano stručno usavršavaju.

Drugi zadatak istraživanja bio je ispitati stavove ispitanika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja u nastavi stranih jezika, a na osnovu njega smo postavili drugu hipotezu: *Nastavnici stranih jezika su svjesni važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja.*

U Tabelama 3 i 3.1 prikazani su stavovi nastavnika stranih jezika vezani za važnost kontinuiranog stručnog usavršavanja. Analizom podataka u Tabeli 3 dolazimo do zaključaka da se većina nastavnika stranih jezika uglavnom slaže s tvrdnjom da su sva stručna usavršavanja korisna, njih 45,7%, a samo 4,3% nastavnika se uopće ne slaže s tom tvrdnjom. Čak 77,7% nastavnika se u potpunosti slaže s tvrdnjom da nastavnici stranih jezika treba neprekidno da se usavršavaju, a niko od nastavnika za ovaj indikator nije odabrao opciju *uopće se ne slažem*.

Tabela 3.1 Stavovi nastavnika stranih jezika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f	f	f	f	f
		%	%	%	%	%
1.	Otvoren/a sam za mogućnost daljeg profesionalnog napretka	41	34	11	8	0
		43,6%	36,2%	11,7%	8,5%	0
2.	Pratim nove naučne ideje i dostignuća u svojoj struci	18	55	14	7	0
		19,1%	58,5%	14,9%	7,4%	0
3.	Samoinicijativno se prijavljujem na razne vidove stručnog usavršavanja	8	47	28	8	3
		8,5%	50,0%	29,8%	8,5%	3,2%

Tabela 4. Stavovi nastavnika stranih jezika o motivaciji za kontinuirano stručno usavršavanje

Rb.	Indikator	Uvijek	Često	Ponekad	Rijetko	Nikad
		f	f	f	f	f
		%	%	%	%	%
1.	Redovno učestvujem u stručnim usavršavanjima	29	57	8	0	0
		30,9%	60,6%	8,5%	0	0
2.	Teme stručnih usavršavanja su zanimljive	4	51	36	3	0
		4,3%	54,3%	38,3%	3,2%	0
3.	Motiviran/a sam da učestvujem na stručnim usavršavanjima	23	43	25	2	1
		23,5%	45,7%	26,6%	2,1%	1,1%
4.	Menadžment škole me potiče da učestvujem u stručnim usavršavanjima	31	48	12	3	0
		33,0%	51,1%	12,8%	3,2%	0
5.	Aktivno sam angažovan/a u pripremi ili realizaciji raznih vidova stručnog usavršavanja	6	16	32	33	7
		6,4%	17,0%	34,0%	35,1%	7,4%
6.	Pozitivna kultura škole utječe na moju želju za stručnim/naučnim usavršavanjem	17	45	27	4	1
		18,1%	47,9%	28,7%	4,3%	1,1%
7.	Stručna usavršavanja doprinose mom napredovanju u struci	6	10	10	36	32
		6,4%	10,6%	10,6%	38,3%	34,0%

U Tabeli 3.1, također, vidimo stavove nastavnika stranih jezika o važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja.

Iz Tabele 3.1 vidljivo je da je većina nastavnika stranih jezika, njih 43,6% uvijek otvorena za mogućnost daljeg profesionalnog napretka, dok niko od nastavnika za taj indikator nije odabrao opciju *nikad*. Čak 58,5% nastavnika stranih jezika se izjasnilo da često prati nove naučne ideje i dostignuća u struci, dok za ovaj indikator niko od nastavnika nije odabrao opciju *nikad*. Također, veliki broj nastavnika stranih jezika, njih 50%, izjasnilo se da se saoinicijativno prijavljuju na razne vidove stručnog usavršavanja, a samo 3,2% nastavnika se izjasnilo da to nikad ne čini.

Na osnovu analize stavova ispitanika u Tabelama 3 i 3.1, te na osnovu dobivenih vrijednosti možemo potvrditi drugu hipotezu koja je glasila: *Nastavnici stranih jezika su svjesni važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja*.

Treći zadatak istraživanja bio je ispitati stavove ispitanika o motiviranosti za kontinuirano stručno usavršavanje, a na osnovu njega postavili smo treću

hipotezu: *Nastavnici stranih jezika su motivirani za kontinuirano stručno usavršavanje*.

U Tabeli 4 prikazani su stavovi ispitanika vezani za njihovu motivaciju za kontinuirano stručno usavršavanje.

Analizirajući dobivene podatke u Tabeli 4, dolazimo do zaključka da većina nastavnika stranih jezika često učestvuje u stručnim usavršavanjima, čak njih 60,6%, a 30,9% njih se izjasnilo da uvijek učestvuje u stručnim usavršavanjima. Većini nastavnika teme stručnih usavršavanja su zanimljive, pa se njih 54,3% tako izjasnilo. Nastavnici stranih jezika su uglavnom motivisani da učestvuju u stručnim u raznim vidovima stručnog usavršavanja, pa se njih 45,7% izjasnilo da je često motivisano za to, dok je samo 1,1% nastavnika izjavilo da nikad nije motivisano za stručna usavršavanja.

Čak 51,1% nastavnika se izjasnilo da ih menadžment škole često potiče da pohađaju stručna usavršavanja, a 47,9% njih se izjasnilo da pozitivna kultura škole često utječe na njihovu želju sa stručnim i naučnim usavršavanjima. Nažalost, većina nastavnika, njih

35,1% se izjasnilo da su rijetko angažovani u pripremi ili realizaciji pojedinih vidova stručnih usavršavanja, ali 34% njih se izjasnilo da je to ponekad slučaj. Također, većina nastavnika, njih 38,3%, izjasnila se da stručna usavršavanja rijetko doprinose njihovom napredovanju u struci, a čak 34% njih kaže da to nikad nije slučaj.

I pored očiglednih rezultata koji ukazuju na to da stručna usavršavanja nastavnika stranih jezika ne znače i njihovo značajno napredovanje u struci, ipak možemo zaključiti da je većina nastavnika i dalje motivisana da učestvuje u tim usavršavanjima, i da to često čini. Stoga možemo potvrditi i treću hipotezu koja je glasila: *Nastavnici stranih jezika su motivirani za kontinuirano stručno usavršavanje.*

Četvrti zadatak istraživanja bio je ispitati da li postoji statistički značajna razlika u stavovima ispitanika

vezanim za motivaciju za stručna usavršavanja s obzirom na godine staža, a na osnovu njega postavili smo sljedeću hipotezu: *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika vezanim za motiviranost za kontinuirano stručno usavršavanje s obzirom na godine staža.*

U Tabeli 5 prikazani su stavovi ispitanika vezani za njihovu motivaciju za kontinuirano stručno usavršavanje s obzirom na godine staža.

Analizom dobivenih podataka u Tabeli 5 utvrđeno je da je izračunata vrijednost χ^2 za indikatore 1, 2, 4, 6 i 7 manja od granične vrijednosti na nivou značajnosti 0,05, na osnovu čega zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika u procjeni ispitanika vezano za motiviranost za stručna usavršavanja s obzirom na godine staža.

Tabela 5. Stavovi ispitanika o motivaciji za stručna usavršavanja s obzirom na godine staža

Rb.	Indikator	Godine staža	Uvijek		Često		Ponekad		Rijetko		Nikad		χ^2	df	Statistička značajnost
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1.	Redovno učestvujem u stručnim usavršavanjima	manje od 10	7	21,9	22	68,8	3	9,4	0	0	0	0	2,14	4	Ne
		od 10 do 30	21	35,0	34	56,7	5	8,3	0	0	0	0			
		preko 30	1	50,0	1	50,0	0	0	0	0	0	0			
2.	Teme stručnih usavršavanja su zanimljive	manje od 10	2	6,3	16	50,0	13	40,6	1	3,1	0	0	0,90	6	Ne
		od 10 do 30	2	3,3	34	56,7	22	36,7	2	3,3	0	0			
		preko 30	0	0	1	50,0	1	50,0	0	0	0	0			
3.	Motiviran/a sam da učestvujem na stručnim usavršavanjima	manje od 10	9	28,1	17	53,1	5	15,6	1	3,1	0	0	10,52	8	Da
		od 10 do 30	12	20,0	26	43,3	20	33,3	1	1,7	1	1,7			
		preko 30	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0			
4.	Menadžment škole me potiče da učestvujem u stručnim usavršavanjima	manje od 10	11	34,4	14	43,8	6	18,8	1	3,1	0	0	2,32	6	Ne
		od 10 do 30	19	31,7	33	55,0	6	10,0	2	3,3	0	0			
		preko 30	1	50,0	1	50,0	0	0	0	0	0	0			
5.	Aktivno sam angažovan/a u pripremi ili realizaciji raznih vidova stručnog usavršavanja	manje od 10	3	9,4	8	25,0	11	34,4	8	25,0	2	6,3	17,34	8	Da
		od 10 do 30	2	3,3	8	13,3	21	35,0	25	41,7	4	6,7			
		preko 30	1	50,0	0	0	0	0	0	0	1	50,0			
6.	Pozitivna kultura škole utječe na moju želju za stručnim/naučnim usavršavanjem	manje od 10	7	21,9	14	43,8	10	31,3	1	3,1	0	0	4,24	8	Ne
		od 10 do 30	9	15,0	31	51,7	16	26,7	3	5,0	1	1,7			
		preko 30	1	50,0	0	0	1	50,0	0	0	0	0			
7.	Stručna usavršavanja doprinose mom napredovanju u struci	manje od 10	3	9,4	3	9,4	5	15,6	12	37,5	9	28,1	10,28	8	Ne
		od 10 do 30	2	3,3	7	11,7	5	8,3	24	40,0	22	36,7			
		preko 30	1	50,0	0	0	0	0	0	0	1	50,0			

Analizom je, također, utvrđeno da je izračunata vrijednost χ^2 za indikatore 3 i 5 veća od granične vrijednosti na nivou značajnosti 0,05, te posmatrajući rezultate za navedene indikatore zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u procjeni ispitanika vezanim za motiviranost za stručna usavršavanja s obzirom na godine staža.

Uzimajući u obzir navedene rezultate, dolazimo do zaključka da je naša četvrta hipoteza koja je glasila *Ne postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika vezanim za motiviranost za kontinuirano stručno usavršavanje s obzirom na godine staža*, djelimično potvrđena.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Profesionalni razvoj je izuzetno važan segment u karijeri svakog nastavnika, a stručno usavršavanje je pravo i obaveza svih prosvjetnih radnika, te je regulisano zakonskim i podzakonskim aktima. U praćenju trendova koji se odnose na poboljšanje kvaliteta obrazovanja i podučavanja posebno bitnu ulogu imaju nastavnici stranih jezika koji svojim djelovanjem kreiraju nastavno okruženje koje podupire razvoj kompetencija potrebnih za život i rad u 21. stoljeću. Da bi sve te aktivnosti uspješno obavljali, nophodan je visok nivo motivacije koja itekako utječe na efikasnost nastavnog procesa.

Na temelju teorijske osnove istraživanja i analize sadržaja prethodnih istraživanja srodnih ovoj temi, te na osnovu provedenog empirijskog-neeksperimentalnog istraživanja, opravdano smo izveli pojedine zaključke vezane za predmet istraživanja:

- Nastavnici stranih jezika uglavnom nemaju mogućnost da na godišnjem nivou pohađaju dovoljan broj stručnih usavršavanja (u vidu seminara, radionica, studijskih putovanja i sl.)
- Nastavnici stranih jezika su itekako svjesni važnosti kontinuiranog stručnog usavršavanja, te praćenja naučnih dostignuća i trendova u oblasti struke,
- I pored toga što stručna usavršavanja uglavnom ne doprinose njihovom napredovanju u struci (u smislu bolje plaće, unapređenja na poslu i sl.), nastavnici stranih jezika su u velikoj većini motivirani za kontinuirano stručno usavršavanje i praćenje savremenih trendova u metodici i podučavanju stranog jezika. U tome uglavnom imaju podršku menadžmenta škola u kojima rade, ali finansijska ulaganja u osiguranje kvaliteta i profesionalni razvoj nastavnika su i dalje gotovo zanemariva i ne prate stvarne potrebe.

- Uspješna nastavnička karijera započinje kvalitetnim početnim obrazovanjem, ali to je tek početak puta na kome je potrebno kontinuirano obnavljanje i dopunjavanje znanja i vještina.

LITERATURA

- Beara, M. (2009). Motivacija nastavnika vs. spremnost na profesionalni razvoj. Magistarski rad. Univerzitet u Novom Sadu: ACIMSI
- Borić, E., Borić, I. (2013). Motivacija studenata i utjecaj profesora na motivaciju studenata. U: Czekus, G. (ur.). *Motivation – Attention – Discipline*. Novi Sad: University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty. (str. 383–395).
- Borić, E. (2017). Zadovoljstvo poslom, motivacija učitelja za rad i poticanje razvoja kompetencija učenika. *Metodički ogledi*, 24 (2), 23-38. <https://doi.org/10.21464/mo46.124.2338>
- Craft, A. (2000). *Continuing Professional Development: A Practical Guide for Teachers and Schools*. London: Routledge, str. 47.
- Hassel, E. (1999). *Professional development: Learning from the best*. Oak Brook, IL: North Central Regional Educational Laboratory (NCREL)
- Ivanek, P. (2016). *Stručna usavršavanja nastavnika i obrazovno – vaspitna postignuća učenika srednje škole (Doktorska disertacija)*. Preuzeto 26. 4. 2021. sa <https://fedora.unibl.org/fedora/get/o:50/bdef:Content/g et>
- Mihaliček, S., Rijavec, M. (2009). Motivacija učitelja engleskog jezika za rad. *Napredak*, 150(1), str. 39–53.
- Model za unapređenje sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja odgajatelja, nastavnika i stručnih saradnika u Bosni i Hercegovini. Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH. Preuzeto 23. 4. 2021. sa (<https://aposo.gov.ba/sadrzaj/uploads/Model-za-unapre%C4%91enje-sistema-kontinuiranog-profesionalnog.pdf>).
- Nikolić, M. (2013). Motivacija profesora i refleksija na motivaciju učenika (master rad). Beograd: Univerzitet Singidunum, Departman za poslediplomske studije.
- Purgar, M., Bek, N. (2014). Pravo odgojno obrazovnih radnika na trajno stručno osposobljavanje i usavršavanje. *Pravni vjesnik*, 30(2): 345-351.
- Vizek Vidović, V., i sar. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP.
- Šumonja Nikolić S. (2020). Motivacija nastavnika stranog jezika za rad i stručno usavršavanje u srednjoškolskom obrazovanju. Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu: Filološki fakultet.

INFORMACIJE O AUTORU

Alema Fazlić

JU OŠ Gnojnice, Mostar

e-mail: fazlic.alema@gmail.com